

Kristýna Křížová

Učo: 21719

Pozměněný návrh disertačního projektu

Pracovní název: Proč tu jsou?

Obyvatelstva České republiky podle statistických údajů stále ubývá. V posledních letech dochází dokonce k zápornému přírůstku – ani počty narozených dětí a počty imigrujících osob nenahrazují počty zemřelých. Každým rokem tak ubývá v ČR zhruba 20 tisíc obyvatel. Příčinou není pouze vysoká úmrtnost, ale i nízká porodnost, která stále klesá. Podle informací Eurostatu má Česká republika nejnižší porodnost ze všech nových zemí EU..(Je však možné, že rok 2004 může být přelomovým rokem, kdy se porodnost udrží na stejné úrovni, případně stoupne. Nastupují totiž silné ročníky z let 1973-9, které podle transiční teorie rodičovství pouze odkládaly na pozdější dobu.) Kromě úbytku obyvatel dochází i ke stárnutí populace. Pokles počtu obyvatel a jejich stárnutí s sebou přináší mnoho problémů. Jedná se o nutnost vysokých výdajů sociálního státu, na které však přispívá stále méně ekonomicky aktivních osob. Dalším problémem je nedostatek pracovních sil v ekonomickém systému.

Výše popsáný stav se stává problémem většiny evropských států. Jednotlivé státy se snaží tento problém řešit různými programy i pro Vládu České republiky byl tento stav impulsem, aby se pokusila tento vývoj změnit a to pomocí pronatalitní a promigrační politiky. Pronatalitní politika zatím příliš nefunguje a podle všech předpokladů by zavedení plošných přídavků na děti a manželských půjček vedlo k pouze k opakování babyboomu, jak tomu bylo u tzv. Husákových dětí z první poloviny 70.let.

V případě promigrační politiky navrhlo a realizovalo MPSV projekt, který má být nadějí pro cizince, ale zároveň i pro vymírající obyvatele ČR. Projekt *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků* běží ve své pilotní verzi již více než rok (v současné době mohou do projektu vstoupit státní příslušníci Bulharska, Běloruska, Chorvatska, Kazachstánu a Moldavska a také zahraniční absolventi českých vysokých škol s výjimkou absolventů studujících v rámci rozvojové pomoci ČR). Projekt umožňuje vybraným lidem jiné národnosti usnadnit legální pobyt a práci v České republice. Podle jeho autorů se tak Česká republika, jako jeden z vyspělých států, otevírá příchodům zahraničních odborníků a odbornic a jejich rodinám. Jeho cílem tedy není humanitární pomoc, ale obrana tuzemské – české společnosti proti poklesu zdejší populace. Zahraniční zájemci, jež mají zájem o zařazení do tohoto projektu, musí splňovat základní kritéria – a to zemi původu,

středoškolské vzdělání, vízum a především pokud si v České republice našli legální zaměstnání a místní příslušný úřad k němu vystavil povolení. Na základě dalších údajů jako je věk, počet dětí, vzdělání, předchozí pracovní zkušenost, zkušenost se životem v ČR, znalost českého a anglického jazyka mají možnost získat další body. (Nejlépe je na tom vysokoškolák, do 35ti let se dvěma dětmi.)

Cizinců – migrantů je v ČR samozřejmě mnohem více. V současné době představují legální migranti asi 2 procenta obyvatel ČR, přičemž v evropských zemích je to okolo 10ti procent. Oficiálně pracujících je více než 162 tisíc (zhruba 3% pracovní síly) a k nim patří i nepracující rodinní příslušníci. Celkový počet v ČR žijících cizinců je zhruba 230 tisíc, je to více než v Polsku, Maďarsku a Slovensku dohromady. Tento počet není konečný - je tu ještě skupina nelegálních migrantů, jejichž počet se odhaduje z množství vyhoštěných, zadržovaných při nedovoleném překročení hranic, žadatelů o azyl apod. Hrubé odhady kolísají mezi 40-200 tisíci osob.

Své zkoumání jsem se rozhodla zaměřit především na skupinu imigrantů, jež se účastní pilotního projektu MPSV - tedy na migranty, kteří jsou českou vládou podporováni (Touto podporou je myšlena především možnost získat české občanství ve zrychleném řízení za dva a půl roku, služby, jež jim ministerstvo nabízí a měsíční ochranná lhůta na nalezení nového zaměstnání v případě jeho ztráty. Po udělení trvalého pobytu tito lidé získají plný přístup ke všem sociálním výhodám a dávkám, budou se moci volně pohybovat na českém trhu práce, budou si moci volně koupit nebo pronajmout nemovitost a další výhody.) Tato skupina je v současné době velmi malá, do samotného projektu se do konce roku 2004 přihlásilo 253 osob a z toho bylo vybráno 241 osob.

Oblasti mého zájmu v této problematice

1. Ve své disertační práci bych se chtěla zjistit, co tyto cizince-migranty vede k rozhodnutí přesídlit do České republiky, usadit se zde a žádat o české občanství. Jak u nich probíhal rozhodovací proces.

2. Dále co bylo jejich motivací, zda jejich hlavním motivem k přestěhování byly především ekonomické, politické či sociální důvody. Co od přesunu do České republiky očekávali a zda se tato jejich očekávání plní. Jak probíhá jejich integrace do společnosti, zda se domnívají, že česká společnost je na jejich integraci připravena, případně nakolik o tuto integraci stojí.

3. Další oblastí mého zájmu bude ověřování toho, zda Pilotní projekt MPSV funguje tak jak uvádí, tedy zda do ČR přivádí kvalifikovanou a vzdělanou pracovní sílu, která je rozhodnuta tu zůstat a dále se reprodukovat. (V této souvislosti se objevují se názory, že projekt k nám sice takovéto lidi přivádí, ale že je možné, že část z nich chce získat české občanství za účelem další migrace dál do Evropy. Zda tedy nejsme opět jen tranzitní zemí pro tyto migranty.) Podotázkou tohoto okruhu bude i to, zda tento projekt je možné považovat i za nástroj pronatalitní politiky.

4. V souvislosti s hodnocením Pilotního projektu bych se chtěla zaměřit i na otázku, zda by se do ČR jeho účastníci nepřestěhovali (případně zda zde již nežijí) i v případě, že podobný projekt neexistoval. Zda by tedy nebylo možné problém situace migrantů v ČR řešit spíše plošně, tzn. zjednodušit podmínky imigrace a zaměstnávání cizinců i mimo tento projekt. Pro tuto variantu by mohl nahrávat i fakt, že regulovat legální migraci je vždy snazší než bojovat a většinou stejně neúspěšně proti té nelegální.

(Dalším okruhem může být otázka, zda tito lidé zde nejsou jen vzdělanou, ale především levnou pracovní silou.)

Metodologie

Disertační práce by měla být založena na empirickém výzkumu. Vzhledem k tématu a zaměření práce se bude jednat o kombinaci kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu. V první části budu vycházet se statistik a z dat již realizovaných výzkumů. Pro druhou část zvolím metodu kvalitativní, tedy vedení částečně standardizovaných rozhovorů s účastníky tohoto projektu, předpokládaný počet rozhovorů je 10. K případnému srovnání je možné rozšířit realizaci rozhovorů i na skupinu nelegálních migrantů (Ať už se jedná o žadatele o azyl nebo o nelegální pracovníky. Pro ty totiž, i v případě, že splňují podmínky projektu není možnost do tohoto projektu vstoupit).

Předpokládám, že mohou vzniknout problémy při hledání vhodných respondentů. Jedním z problémů mohou být obavy a neochota respondentů účastnit se výzkumu. Bude nutné dbát i na etickou stránku výzkumu a dodržovat anonymitu respondentů a s ohledem nato i citlivě reprodukovat získaná data.

Dalším problémem, by mohla být jazyková bariéra, domnívám se ale, že tento problém není tak zásadní. Osoby, jež se účastní tohoto projektu většinou hovoří minimálně anglicky a/nebo v mnoha případech i česky.

Harmonogram

Během prvního roku se bude jednat o studium literatury a vytvoření podkladů pro první část práce, případně pro vedení rozhovorů. Taktéž se bude jednat o vyhledávání potencionálních respondentů a navazování kontaktů a nimi. Na počátku druhého roku by mělo dojít k napsání první části práce a provedení prvních rozhovorů, k jejich základní analýze a případnému doplnění a vypuštění některých otázek. Ke konci druhého roku předpokládám dokončení rozhovorů. Analýza rozhovorů a dopsání práce by mělo proběhnout během třetího roku.

Předpokládaný obsah

1. Úvod
2. Populační situace v České republice
3. Pilotní projekt MPSV – Pro a proti
4. Problém migrace
5. Metodologie rozhovorů
6. Rozbor rozhovorů
7. Zjištění
8. Hodnocení Pilotního projektu
9. Závěr

Literatura:

- Amort, J. 1975. Některé otázky mezinárodní migrace. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Bauman, Z., 1999. Globalizace: důsledky pro člověka. Praha: Mladá Fronta
- Brouček, S., Hrubý, K., Měšťan, A. 2001. Emigrace a exil jako způsob života. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR.
- Castles, S. 1993. The Age of Migration: International population movements in the modern world. New York: Guilford press.
- Coussey, M. 2000. Rámcová integrační politika. Štrasburk: Vydavatelství Rady Evropy.
- Český statistický úřad. 2001. Cizinci v České republice. Praha: Scientia.
- Český statistický úřad. 1992. Pohyb obyvatelstva v České republice. Praha: Český statistický úřad.
- Český statistický úřad. 2001. Pohyb obyvatelstva v roce = Population movement. Praha: Český statistický úřad.
- Diamant, J.J. 1995. Psychologické problémy emigrace. Olomouc: matice Cyrilometodějská.
- Drbohlav, D. 2004. Migration trends in selected EU applicant countries. Volume II The Czech Republic. Viena: International Organization for Migration
- Freiová, M. 1993. Uprchlíká otázka a my. Praha: Občanský institut.
- Konečný, K., Motlíček, T. 2003. Studie z dějin emigrace: Sborník studentských prací. Olomouc: MONSE Univerzita Palackého
- Manning, P. 2001. Migration in modern world history 1500-2000. Belmont: Wadsworth/Thompson Learning.
- Nesehnutí. 2004. Přes: Hranice, předsudky, lhostejnost: uprchlický čtvrtletník. Brno: Nesehnutí.
- Niessen, J., Evropská kulturní nadace, Rada Evropy. 2000. Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin. Štrasburk: Vydavatelství Rady Evropy.
- O emigraci. 1992. Ústí nad Labem: Albis Státní vědecká knihovna.
- O'Sullivan, J. 2003. Kterak nepřístupovat k imigraci. Praha: Občanský institut.
- Problematika identity, identita a globalizace: sborník příspěvků. 2003. Pardubice: Univerzita Pardubice
- Šišková, T. 2002. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál.
- Uhrek, Z. 2003. Integrace cizinců na území České republiky. Praha: Akademi věd České republiky.

Unese Země civilizací. 2000. Praha: Ministerstvo životního prostředí.

Zákon o uprchlících. 1990. Ostrava: Aries.

Internetové odkazy:

<http://www.imigracecz.org/>

<http://www.cizinci.cz/>

<http://www.domavcr.cz/>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/4643/sdeleni.pdf>

www.clovekvtisni.cz

www.infoservis.cz

www.respekt.cz